

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΑΟΖ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Μια πρώτη τεχνική προσέγγιση - Σκέψεις και προβληματισμοί

Στις 6 Ιουνίου 2020, η Ελλάδα υπέγραψε συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ με την Αίγυπτο, μετά από 17 χρόνια διαπραγματεύσεων. Πριν ακόμη στεγνώσει το μελάνι της υπογραφής και μετά την κοινοποίηση του κειμένου της συμφωνίας (7/7/2020), την εμφάνιση του σχετικού χάρτη που την συνοδεύει και των συντεταγμένων των πέντε σημείων που ορίζουν την οριογραμμή, (Παράρτημα 1) εμφανίστηκε πληθώρα δημοσιευμάτων, που προσπαθούν βάσει αυτών των δεδομένων, να κάνουν μια πρώτη ανάλυση.

Ανάλογα με το είδος της προσέγγισης (τεχνικό, γεωπολιτικό, πολιτικό κλπ.), άλλοι αναφέρουν ότι προκύπτουν μεγάλα οφέλη και άλλοι ότι έγιναν και μεγάλες υποχωρήσεις της χώρας, για την επίτευξη της συμφωνίας.

Τα τεχνικά στοιχεία όμως που συνοδεύουν την συμφωνία είναι αντικειμενικά και δεν επιδέχονται διαφορετικών ερμηνειών.

Με το πνεύμα αυτό κυρίως θα προσπαθήσουμε να αποτιμήσουμε την συμφωνία.

1. Η συμφωνία αυτή, μπορεί να χαρακτηριστεί μερική της “μερικής” ή σταδιακή της “μερικής”, όταν μερική οριοθέτηση εννοούμε την οριοθέτηση της ΑΟΖ της χώρας μας μόνο με μια άλλη χώρα, που στην προκειμένη περίπτωση είναι η Αίγυπτος. Και αυτό, διότι αυτή η συμφωνία, περιορίζεται σε έναν χώρο που ορίζεται Δυτικά από τον μεσημβρινό των 26° 00' και Ανατολικά από τον μεσημβρινό των 27° 59' 02" (Πράσινο χρώμα Σχήμα 1) και δεν περιλαμβάνει το σύνολο των αντικειμένων ακτογραμμών μεταξύ των δύο χωρών. Η περιοχή αυτή θίγει τα οικοπέδα 15 και 20 που προκήρυξε για έρευνα υδρογονανθράκων η χώρα το 2014 (Σχήμα 1), με το μεγαλύτερο μέρος αυτών να βρίσκεται εντός της ήδη συμφωνηθείσης Ελληνικής ΑΟΖ, εκτός από ένα μικρό τμήμα στο Νοτιοανατολικό άκρο του οικοπέδου 20 (Σχήμα 1) εμβαδού $E = 580 \text{ χλμ}^2$, το οποίο εθεωρείτο μέχρι πρότινος ότι ανήκε στην εν δυνάμει (πριν την υπογραφή της συμφωνίας) τότε ΑΟΖ της Ελλάδας, βάσει του αρχικού σχεδιασμού. Αυτός ο σχεδιασμός ελάμβανε υπόψη σαν μέθοδο οριοθέτησης την μέση γραμμή, δίνοντας πλήρη επήρεια στα νησιά, με πρόνοια μελλοντικής προσαρμογής σε εκείνα τα όρια, που κοινή συναινέσει, θα αποφασισθούν στο μέλλον μεταξύ των απέναντι Κρατών (Νόμος 4001/11). Από ότι φαίνεται και γίνεται αντιληπτό, στην παράγραφο 1δ της συμφωνίας, προβλέπεται επίσης η δυνατότητα τροποποίηση των τελικών θέσεων σημείων Α και Ε για την διευκόλυνση της σύναψης συμφωνίας με άλλα γειτονικά Κράτη, αλλά μόνο προς την διεύθυνση προεκτάσεως των τμημάτων ΒΑ και ΔΕ της οριοθετικής γραμμής και όχι με ελεύθερη μετακίνηση αυτών προς Βορρά ή Νότο. Συμπερασματικά η συμφωνηθείσα οριοθετική γραμμή, δεν καλύπτει όλο το μήκος της ακτογραμμής της Αιγύπτου (και της αντίστοιχης “ απέναντι” της Ελλάδας), αλλά αφήνει κενά και προς τα Δυτικά αλλά και προς τα Ανατολικά (Δυτικά του μεσημβρινού των 26° 00' και Ανατολικά του αντίστοιχου των 27° 59' 02") προς μεταγενέστερη τακτοποίηση.

Σχήμα 1: Όρια οριοθέτησης

Σχήμα 2: Κατανομή ΑΟΖ

Πολλοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι η μερική οριοθέτηση δεν προβλέπεται από την συμφωνία του Montego Bay του 1982. Παρόλα αυτά και η συμφωνία που έγινε πρόσφατα με την Ιταλία, αλλά και οι συμφωνίες που υπέγραψε η Κύπρος στο παρελθόν με την Αίγυπτο, το Ισραήλ και τον Λίβανο, ακολούθησαν την ίδια μεθοδολογία. Δηλαδή η οριοθέτηση έγινε χωρίς να ανακηρυχθεί πρώτα η ΑΟΖ, που αποτελεί θεωρητικά προϋπόθεση για την οριοθέτησή της, χωρίς βέβαια να αποκλείεται η μεταγενέστερη ανακήρυξη, με το δεδομένο πιθανόν ότι η επίτευξη μιας συμφωνίας έχει μεγαλύτερη αξία κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες (αντίστοιχη περίπτωση οριοθέτησης ΑΟΖ Κύπρου-Αιγύπτου το 2003).

2. Η οριοθετική γραμμή αποτελείται από πέντε (5) σημεία (Α, Β, C, D, E) (μπλέ γραμμή Σχήμα 1), των οποίων οι συντεταγμένες εκφράζονται με ακρίβεια εκατοστού του δευτερολέπτου τόξου (~ 30 εκατοστά), στο σύστημα WGS 84. Αυτό ήδη έγινε γνωστό, με την πρόσφατη κοινοποίηση του κειμένου της συμφωνίας, που αποτελείται από πέντε άρθρα και του παραρτήματος 1 που την συνοδεύει. Αυτό το γεωδαιτικό σύστημα αναφοράς, λόγω της παγκοσμιότητάς του, τείνει να καταστεί ένα διεθνές standard αναφοράς (στο ίδιο αναφέρθηκε και η οριοθέτηση μεταξύ της Ιταλίας και της Ελλάδας). Το μήκος αυτής της γραμμής είναι περίπου $S=192.750$ μέτρα (~ 104 μίλια) με κατεύθυνση Νοτιοδυτική από το Α προς το Ε.
3. Μεταξύ των δύο αναφερθέντων μεσημβρινών, η γραμμή αυτή χωρίζει τον θαλάσσιο χώρο που ορίζεται από την ακτογραμμή της Αιγύπτου και της νοητής γραμμής που ορίζεται από το Ανατολικό σημείο της Κρήτης μέχρι ένα αντίστοιχο στην Ανατολική πλευρά της Ρόδου(Σχήμα 1) σε δύο χώρους, που είναι και οι θαλάσσιες ζώνες ΑΟΖ που αποδίδονται στην κάθε χώρα. Αποδίδεται κατά προσέγγιση στην Ελλάδα έκταση με εμβαδόν $E1= 36.600$ χλμ² και στην Αίγυπτο έκταση με εμβαδόν $E2= 46.800$ χλμ². Ήτοι μια αναλογία περίπου 44% και 56% αντιστοίχως (Σχήμα 2). Ακριβέστεροι υπολογισμοί, ενδέχεται να τροποποιήσουν τα παραπάνω ποσοστά κατά ένα μέγεθος της τάξης του 1%.
4. Παρατηρείται δηλαδή, ότι ο κοινός αυτός θαλάσσιος χώρος δεν μοιράζεται ισότιμα μεταξύ των δύο Κρατών με το να αποδίδει 50% στον καθένα. Εκτιμάται, ότι αυτό έγινε λόγω της μεγαλύτερης προβολής της ακτογραμμής της Αιγύπτου (περίπου 210 χλμ.) έναντι της αθροιστικής προβολής του τμήματος ακτογραμμής της Κρήτης, αυτής

της Καρπάθου και του τμήματος ακτογραμμής της Ρόδου που περιλαμβάνονται μεταξύ των δύο μεσημβρινών (περίπου 76 χλμ.).

Δηλαδή δεν θεωρήθηκε ενιαία μια γραμμή 'ακτογραμμής' από την Κρήτη ως την Ρόδο, σαν ενιαίο μέτωπο και έδαφος, η οποία στην παρούσα περίπτωση έχει σχεδόν ισότιμο μήκος. Αυτό μπορεί να εκτιμηθεί και η πιθανή αιτία, για την απόδοση μικρότερης επήρειας στα νησιά της χώρας που εμπλέκονται στην συμφωνία (κυρίως Κρήτη, Κάρπαθος, Ρόδος).

5. Ο θαλάσσιος αυτός χώρος στον οποίο έγινε η οριοθέτηση των δύο Κρατών, διεμβολίζει τον θαλάσσιο χώρο που ορίζεται με το Τουρκολιβικό μνημόνιο και αποκόπτει ένα εμβαδόν περίπου $E = 21.100$ χλμ². (κόκκινο χρώμα Σχήμα 3) από αυτόν, διαχωρίζοντας τον σε δύο τμήματα. Ένα αριστερά (που θίγεται) και ένα δεξιά (μέχρι τον μεσημβρινό $27^{\circ} 59' 02''$) που δεν έχει επαφή με την ΑΟΖ της Λιβύης και στην ουσία το καταργεί.

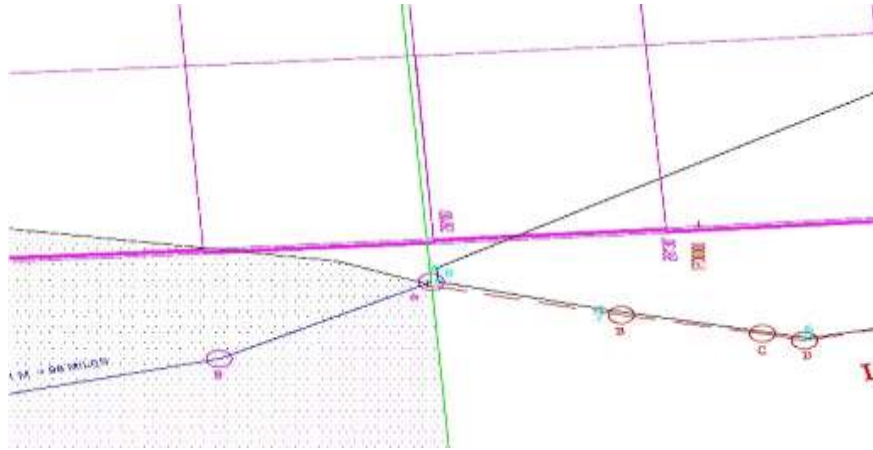

Σχήμα 3: Προσβολή Τουρκολιβικού Συμφώνου

Σχήμα 4: Κατανομή περιοχής μεταξύ προταθειών από Τουρκία και Ελλάδα οριοθετήσεων

6. Φάνηκε ότι η Αίγυπτος δεν προτίμησε την προσφερθείσα από το Τουρκολιβικό σύμφωνο οριογραμμή (προέκταση της ΑΒ), η οποία προεκτεινόταν Νοτιοανατολικά και μέσα στην περιοχή που οριοθετήθηκε και της έδινε ένα επιπλέον εμβαδόν περίπου $E = 9.900$ χλμ². Παράλληλα όμως δεν ακολουθήθηκε και η προτεινόμενη γραμμή ΑΟΖ από την Ελλάδα, αλλά μετακινήθηκε Βόρεια εις βάρος μας κατά 7.400 χλμ². (Σχήμα 4)

Σχήμα 5: Σημείο 8 της Τουρκικής NAVTEX 977/20

7. Ο Ανατολικός “οριοθετικός” μεσημβρινός βρίσκεται στις $27^{\circ} 59' 02''$, δηλαδή 58 δευτερόλεπτα τόξου πριν τον μεσημβρινό των 28 μοιρών. Δηλαδή απέχει από αυτόν μια απόσταση περίπου 1450 μέτρων ($58 \times 30 \times \sin 34^{\circ} = 1442$) Δυτικά από την γραμμή που ορίζουν τα σημεία 1 και 8 (που ευρίσκονται επί του μεσημβρινού των 28 μοιρών και αποτελούν το Δυτικό όριο της NAVTEX 977/20 της Τουρκίας, η οποία είχε προαναγγελθεί σαν περιοχή ερευνών του ORUC REIS τον Ιούνιο αλλά δεν ενεργοποιήθηκε). Άξιο σημείωσης είναι το γεγονός, ότι η Αίγυπτος διαμαρτυρήθηκε γι' αυτήν τη NAVTEX της Τουρκίας, λέγοντας ότι το σημείο 8 ανήκει στην δική της ΑΟΖ και όπως φαίνεται από τον συνημμένο χάρτη, βρίσκεται κατά προσέγγιση στην προέκταση της γραμμής A,B,C,D,E Ανατολικά (Σχήμα 5), προδικάζοντας με τον τρόπο αυτόν τις μελλοντικές απαιτήσεις της στην περιοχή.

8. Στην ευρύτερη αυτή περιοχή ανήκει, όπως προσδιορίζεται από τις αναλύσεις των σεισμικών ερευνών, μια έκταση ελπιδοφόρα για ανακάλυψη υδρογονανθράκων που ονομάζεται λεκάνη του Ηροδότου.
 Αυτή φαίνεται να έχει κατά προσέγγιση μια έκταση $E = 40.400 \text{ χλμ}^2$ (γραμμή με πράσινο χρώμα Σχήμα 6). Η έκταση αυτή ανήκει στις ΑΟΖ της Ελλάδος (εν δυνάμει) και Αιγύπτου καθώς και μικρό μέρος σε αυτήν της Κύπρου αλλά και σ' αυτήν που προσδιορίζεται στο Τουρκολιβυκό σύμφωνο. Εάν η γραμμή της ΑΟΖ μεταξύ Αιγύπτου και Ελλάδας είχε χαραχθεί με βάση την πλήρη επιρροή των νησιών και βάσει της μέσης γραμμής, ένα μεγάλο τμήμα αυτής, εμβαδού περίπου $E = 18.200 \text{ χλμ}^2$, θα ανήκε στην ΑΟΖ της Ελλάδας (γραμμή με κόκκινο χρώμα Σχήμα 6).
 Και πιο συγκεκριμένα, μέσα στην περιοχή των δύο μεσημβρινών που ορίζει η συμφωνία με την Αίγυπτο θα υπήρχε ένα τμήμα έκτασης $E = 5.200 \text{ χλμ}^2$ που θα ανήκε εξ' ολοκλήρου στην Ελλάδα.
 Η πρόσφατα ορισθείσα όμως οριογραμμή, αποδίδει στην Ελλάδα τελικά μόνο ένα μικρό τμήμα της έκτασης αυτής ίσο με $E = 460 \text{ χλμ}^2$ (μπλέ χρώμα Σχήμα 7), με το μεγαλύτερο τμήμα της να αποδίδεται στην Αίγυπτο $E = 4740 \text{ χλμ}^2$ (κόκκινο χρώμα) ($4740 + 460 = 5200$) (Σχήμα 7).

Σχήμα 6 Περιοχή λεκάνης Ηροδότου

Σχήμα 7 Κατανομή λεκάνης Ηροδότου

Με βάση τις πιο πάνω διαπιστώσεις, και το λιτό κείμενο της συμφωνίας που ήδη δημοσιεύτηκε, μπορούμε να κάνουμε μια πρώτη εκτίμηση για τα πιθανά οφέλη και ζημιές που η Ελλάδα αποκομίζει από αυτήν την συμφωνία.

Σκέψεις και προβληματισμοί

1. Η Ελλάδα με την συμφωνία αποκτά καθαρό νομικό τίτλο και κυριαρχικά δικαιώματα (αφού οριστικοποιηθεί μέσω των κοινοβουλίων και δημοσιευτεί η συμφωνία) στην ορισθείσα θαλάσσια περιοχή της, που μέχρι χθες αποτελούσαν διεθνή ύδατα.
2. Δεν αναφέρεται πουθενά στην συμφωνία η έννοια της υφαλοκρηπίδας, καθιστώντας την έννοια της ΑΟΖ σαν το πρώτο διακύβευμα προς ρύθμιση.
3. Επιβεβαιώνει ότι γίνεται αποδεκτό από τρίτη χώρα (Αίγυπτο), ότι και τα νησιά απολαμβάνουν ΑΟΖ (και κατά συνέπεια Υφαλοκρηπίδα) (πρόβλεψη άρθρου 121 της συνθήκης του Montego Bay του 1982), έστω και με μειωμένη επήρεια.
4. Καθιστά άκυρο το ήδη παράνομο Τουρκολιβικό μνημόνιο, το οποίο δεν μπορεί να υποστηριχθεί πλέον με καμιά επιχειρηματολογία σε Διεθνή Δικαστήρια, αφού αγνοεί τα δικαιώματα τρίτων χωρών στην περιοχή και δεν αποδέχεται την ύπαρξη ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας στα νησιά, κάτι που πλέον γίνεται αποδεκτό και από χώρες που δεν έχουν υπογράψει την συνθήκη του Montego Bay του 1982 (όπως η Τουρκία), με το δεδομένο ότι το συμβατικό δίκαιο που ορίζεται από την συνθήκη, λόγω της ευρύτατης αποδοχής της και της παραχθείσης Νομολογίας, έχει ήδη “μεταλλαχθεί” -καθιστάμενο υποχρεωτικό-σε εθνικό δίκαιο.
5. Η Ελλάδα χάνει το μεγαλύτερο μέρος της ελπιδοφόρου περιοχής της λεκάνης του Ηροδότου. Βέβαια τα βάθη στην περιοχή αυτή είναι μεγάλα και η πιθανή εκμετάλλευση θα αργήσει, με το δεδομένο ότι σταδιακά και μέχρι το 2050 οι υδρογονάνθρακες θα χάσουν τον κυρίαρχο ρόλο τους, λόγω στροφής του πλανήτη, σε μορφές ενέργειας με μικρότερο περιβαλλοντολογικό αποτύπωμα.
6. Η οριοθέτηση δεν προχωρά Ανατολικά του μεσημβρινού των 28 μοιρών, που κατά κάποιο τρόπο προδικάζει, ότι ανατολικά αυτού η Αίγυπτος διεκδικεί δικαιώματα που φαίνεται να περιορίζουν την επήρεια του συγκροτήματος του Καστελλορίζου και πιθανόν να αφήνουν περιθώρια ακόμη και για κοινή Αιγυπτιακή και Τουρκική ΑΟΖ.
7. Δεν αναφέρεται τίποτα για την αφετηρία που ορίστηκε για τον καθορισμό της κοινής οριοθετικής γραμμής Α,Β,С, D, E. Δηλαδή αν αυτή υπολογίστηκε χρησιμοποιώντας γραμμές βάσης η θεωρήθηκαν οι ακτογραμμές σαν αφετηρία. Παραμένει βασικό

ερώτημα σε ποιο βαθμό και γιατί αξιολογήθηκε η επήρεια της νήσου "Κουφονήσι", που βρίσκεται στο Νοτιοανατολικό άκρο της Κρήτης (Νομός Λασηθίου) και μέσα στην οριοθετηθείσα περιοχή, για τον τελικό καθορισμό της οριοθετικής γραμμής.

8. Δεν αναφέρεται επίσης τίποτα σχετικά με την επέκταση των χωρικών μας υδάτων, μέσα σε αυτήν την περιοχή στα 12 μίλια. Ίσως διότι στην συμφωνία περιέχονται μόνο τμήματα των ακτογραμμών της Κρήτης, της Καρπάθου και της Ρόδου που περιπλέκει το θέμα αυτό. Στην αντίστοιχη σύμβαση με την Ιταλία, υπάρχει πρόνοια για την μελλοντική επέκταση, αλλά τα υπάρχοντα εκεί νησιά βρίσκονται εξ ολοκλήρου μέσα στη ορισθείσα ΑΟΖ. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να εξετασθεί αν ισχύει το *casus belli* της Τουρκίας. Το ιδιαίτερο είναι ότι τα νερά εκεί που ορίζονται νότια της οριοθετικής γραμμής, θεωρούνται ότι δεν ανήκουν στο Αιγαίο Πέλαγος για το οποίο κυρίως ισχύει η απειλή, αλλά στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο σε αντίθεση με αυτά που βρίσκονται βόρεια αυτής και που ανήκουν Αιγαίο, η τέλος συμβαίνει κάτι άλλο που για την ώρα δεν έχει κοινοποιηθεί. Ίσως η ιδιαιτερότητα του θέματος να απέτρεψε οιαδήποτε αναφορά στο θέμα αυτό, αφήνοντας ένα μεγάλο ερωτηματικό.
9. Σε μια συμφωνία (που ήδη έγινε) συνήθως γίνονται πριν αμοιβαίες υποχωρήσεις σχετικά με τις αρχικές απαιτήσεις των συμβαλλομένων, για να μπορέσει αυτή να επιτευχθεί, εφόσον και τα δύο μέρη θέλουν να αποφύγουν την παραπομπή του θέματος στην Δικαιοσύνη. Με μια πρώτη ματιά, στην προκειμένη περίπτωση, φαίνεται ότι μόνον η Ελλάδα έκανε παραχωρήσεις και ωφελημένη είναι η Αίγυπτος. Εν τούτοις εικάζεται από πολλούς αναλυτές, ότι το γεωπολιτικό και στρατηγικό πλεονέκτημα που αποκτά η Ελλάδα με την υπογραφή, υπερβαίνει τις φαινόμενες υποχωρήσεις και απώλειες από την συμφωνία, κάτι βέβαια που θα εκτιμηθεί και θα αναλυθεί από ειδικούς επιστήμονες στο μέλλον, αμέσως μετά την κοινοποίηση των λεπτομερειών της συμφωνίας και όσων προηγήθηκαν η έπονται αυτής. Στους νομικούς κύκλους συνήθως ακούγεται η φράση ότι : «η χειρότερη συμφωνία είναι καλύτερη από την καλύτερη δίκη»
10. Η Λιβύη, ευρισκόμενη κατά μια έννοια ανάμεσα σε δύο ευρύτερες περιοχές (Ελλάδας-Ιταλίας και Ελλάδας – Αιγύπτου), στις οποίες έχει γίνει ήδη κατανομή του μεταξύ τους θαλάσσιου χώρου με κανονικές διαδικασίες και με βάση το Διεθνές δίκαιο, εγκλωβίζεται διαδικαστικά και κατά κάποιο τρόπο υποχρεούται στο αμέσως προσεχές μέλλον, να ορίσει οριοθετική γραμμή ΑΟΖ με την Ελλάδα, με βάση τις πρόνοιες του Διεθνούς Δικαίου και της σύμβασης για το δίκαιο των θαλασσών (Montego Bay 1982).
11. Η Ελλάδα φαίνεται – όπως εκτιμάται από πολλούς - ότι αποκτά στρατηγικό πλεονέκτημα σαν σταθεροποιητικός παράγων της περιοχής, αφού μέσω των προσπάθειών της αλλά και των "απωλειών" της, οδηγεί στην διευθέτηση της κατανομής του ευρύτερου θαλάσσιου χώρου της περιοχής με ειρηνικά, διπλωματικά και πολιτικά μέσα, αποπλίζοντας τον αναθεωρητικό γείτονα.

Όλα τα πιο πάνω είναι οι πρώτες προσεγγίσεις που προκύπτουν από την συμφωνία και με τα υπάρχοντα τεχνικά δεδομένα που έχουν ανακοινωθεί. Ο χρόνος και η ενδελεχέστερη μελέτη θα απορρίψουν πιθανόν μερικές, θα επιβεβαιώσουν άλλες και πιθανόν να παρουσιάσουν και καινούργια στοιχεία που μέχρι τώρα δεν έχουν αποκαλυφθεί.

Αθήνα 9/8/2020

Λεόντιος Πορτοκαλάκης

Τοπογράφος Μηχ.- M.Sc

Μέλος ΕΛΙΣΜΕ

Σημείωση: Ορισμένες τεχνικές παραδοχές και προσεγγίσεις καθώς και η υπάρχουσα διαφορετική γεωδαιτική υποδομή που χρησιμοποιήθηκε στην εργασία, ίσως να διαφοροποιεί κατά ένα μικρό ποσοστό τα τελικά ακριβή τεχνικά στοιχεία. Θεωρήθηκε όμως ότι στην παρούσα περίπτωση έχει μεγαλύτερη σημασία να γίνει αντιληπτό το “μέγεθος” και η “αναλογικότητα τους” για να σχηματιστεί μια πρώτη εντύπωση για τις συνέπειες της συμφωνίας.